

Antoni KRAUZ

Uniwersytet Rzeszowski, Polska

Współczesne zmiany zawodów, kwalifikacji na europejskim rynku pracy

1. Zawód, kwalifikacje, wymagania dawniej, dziś – implikacja pojęć

Zawód współcześnie staje się zjawiskiem utylitarnym, zmusza człowieka do podejmowania każdego rodzaju pracy (umowy śmieciowe), dyktuje to ciągle płynny i zmieniający się rynek pracy. Nowe prawne formy świadczenia pracy, e-pracy dziś w okresie bezrobocia często traktowane są jako towar czy dobro szczególne. Można przyjąć zgodnie z określeniem W. Furmanek, iż dla każdego człowieka zawód i praca stanowią szczególną wartość [Furmanek 2000: 424]. Docenia ją szczególnie każdy poszukujący pracy czy jakiegokolwiek zatrudnienia. Również Z. Wiatrowski w swoim artykule [Wiatrowski 1978] stwierdza, iż podstawowe oczekiwania społeczne w zakresie uzyskania zawodu i pracy zawodowej formułowane są pod adresem szkoły zawodowej, której podstawową funkcją jest przygotowanie człowieka do określonego zawodu szkolnego, pracy¹ w obszarze trzech zakresów:

- kwalifikacyjnego, akcentującego wiedzę zawodową, umiejętności i postawy zawodowe;
- osobowościowego i społeczno-obywatelskiego;
- kompetencyjnego przygotowującego człowieka do życia w społeczeństwie informacyjnym, postępującej rewolucji społecznej.

Kolejny autor T. Nowacki w książce *Zawodownawstwo* w rozdziałach III, IV i V szczegółowo charakteryzuje i określa problematykę zawodu [Nowacki 1999: 45–122]. Podsumowując, zawód definiuje jako wykonywanie zespołu czynności społecznie użytecznych, wyodrębnionych na skutek podziału pracy, wymagających od pracownika odpowiedniej wiedzy i umiejętności powtarzanych systematycznie i będących źródłem utrzymania dla pracownika i jego rodziny. Nie negując treści słuszności powyższych definicji, w szczególności proponuję definicję ujmującą pojęcie zawodu w kategoriach wartości dla życia [Krauz 2005: 128–135], wychowania zawodowego [Furmanek 2010: 150–152], rozwoju i praktycznego działania człowieka w określonej pracy. Z tego punktu widzenia zawod

¹ Zawód – pojęcie wieloznaczne – określony zespół wiadomości i umiejętności wykonywania czynności koniecznych, określonej pracy w danej dziedzinie [por. *Encyklopedia popularna* 1982, s. 507, 623, 889]. Termin *zawód* został również zdefiniowany m.in. przez socjologów i pedagogów pracy [por. np. Nowacki 1999: 80–81].

to określona wartość dla człowieka, którą nabywając posiada i która jednocześnie dynamizuje, ukierunkowuje, reguluje jego życie poprzez rozwój posiadanych wiadomości i umiejętności przydatnych do samodzielnego praktycznego działania, a więc wykonywania zadania [Furmanek 2000: 424].

Według Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 grudnia 2004 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (DzU nr 265 z 16.12.2004 r., poz. 2644), które weszło w życie z dniem 1 stycznia 2005 r. (zarejestrowano łącznie 1707 zawodów i specjalności – tabela 1) w ramach Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG), ujednolicając zdefiniowano następująco niżej wymienione pojęcia:

- *zawód* zdefiniowany został jako zbiór zadań (zespół czynności) wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, wykonywanych stale lub z niewielkimi zmianami przez poszczególne osoby i wymagających odpowiednich kwalifikacji (wiedzy i umiejętności), zdobytych w wyniku kształcenia lub praktyki. Wykonywanie zawodu stanowi źródło dochodów. Zawód dzieli się na specjalności;
- *specjalność* jest wynikiem podziału pracy w ramach zawodu, zawiera część czynności o podobnym charakterze (związanych z wykonywaną funkcją lub przedmiotem pracy), wymagających pogłębionej lub dodatkowej wiedzy i umiejętności, zdobytych w wyniku dodatkowego szkolenia lub praktyki;
- *umiejętność* określono jako sprawdzoną możliwość wykonania odpowiedniej klasy zadań w ramach zawodu (specjalności) [A. Krauz, Ag. Krauz, Pałuch 2011: 53];
- *kwalifikacje zawodowe* rozumiane są jako układy wiedzy i umiejętności wymagane do realizacji składowych zadań zawodowych w ramach obowiązującego standardu dla danego zawodu. Dla celów klasyfikacji istotne są następujące aspekty kwalifikacji: poziom kwalifikacji i specjalizacja oraz poziom wykształcenia [por. tamże: 28–29; por. Krauz 2006: 268];
- *poziom kwalifikacji* potraktowano jako funkcję kompleksowości i zakresu umiejętności (kompleksowość umiejętności traktując jako czynnik ważniejszy), wynikających ze złożoności oraz zakresu zadań i obowiązków;
- *specjalizację kwalifikacji* zdefiniowano natomiast przez rodzaj koniecznej wiedzy czy umiejętność posługiwania się określonymi urządzeniami i narzędziami lub przez rodzaj stosowanych materiałów czy produkowanych wyrobów albo rodzaj świadczonych usług.

2. Uporządkowanie zawodów i specjalności na rynku pracy według standardów Unii Europejskiej

Podstawowym dokumentem normującym stan zawodów i specjalności jest Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 grudnia 2004 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy oraz zakresu jej

stosowania (DzU nr 265 z 16.12.2004 r., poz. 2644). Zostało wydane na podstawie art. 36 ust. 8 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (DzU nr 99 z 2004 r., poz. 1001). Rozporządzenie określa klasyfikację zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy (tabela 1), ujednolici nazewnictwa zawodów i specjalności występujących na rynku pracy, ustala czytelne racjonalne planowanie obsługi europejskiego rynku pracy i określa przejrzyste struktury zawodowe. Klasyfikacja jest dostosowana oprócz potrzeb rynku pracy także w zakresie:

- pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego,
- szkolenia zawodowego,
- prowadzenia badań, analiz, prognoz i innych opracowań dotyczących rynku pracy,
- gromadzenia danych do określania polityki zatrudnienia, kształcenia i szkolenia zawodowego.

Tabela 1

Struktura grup wielkich klasyfikacji zawodów i specjalności oraz poziomy kwalifikacji
(stan na dzień 01.01.2005 r.)

Lp.	Nazwa grupy wielkiej	Liczba grup w ramach grupy wielkiej			Liczba zawodów i specjalności	Poziom kwalifikacji
		dużych	średnich	elementarnych		
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	3	6	33	43	–
2	Specjaliści	4	20	65	440	4
3	Technicy i inny średni personel	4	17	69	313	3
4	Pracownicy biurowi	2	7	20	51	2 lub 3
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	2	7	21	77	2 lub 3
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	4	8	13	40	2
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	4	17	74	318	2
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	3	20	72	338	2
9	Pracownicy przy pracach prostych	3	10	21	83	1
10	Siły zbrojne	1	4	4	4	–
RAZEM		30	116	392	1707	–

Źródło: Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 grudnia 2004 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (DzU nr 265 z 16.12.2004 r., poz. 2644).

Pierwotna struktura grup wielkich klasyfikacji zawodów i specjalności oraz poziomy kwalifikacji (stan na dzień 01.01.2005 r., tabela 1) obejmowała:

- 10 grup wielkich,
- 30 grup dużych (jako wewnętrzny podział grup wielkich),
- 116 grup średnich (jako wewnętrzny podział grup dużych),
- 392 grupy elementarne (jako wewnętrzny podział grup średnich),
- 1707 zawodów i specjalności, łącznie we wszystkich grupach elementarnych,
- w tym osiem z dziesięciu grup wielkich (grupy od 2 do 9) wymaga kwalifikacji zaliczonych do czterech poniżej zdefiniowanych poziomów kwalifikacji.

Zawody lub specjalności, których nie można było przyporządkować do konkretnych pozycji ujętych w klasyfikacji, klasyfikowane zostały pod pozycją „90 gdzie indziej niesklasyfikowani”, znajdującą się na końcu większości grup elementarnych.

Klasyfikacja zawodów i specjalności jest pięciopoziomowym, hierarchicznie usystematyzowanym zbiorem zawodów i specjalności występujących na rynku pracy, grupuje poszczególne zawody (specjalności) w coraz bardziej zagregowane grupy oraz ustala ich symbole i nazwy. Pierwotna klasyfikacja została opracowana na podstawie *Międzynarodowego Standardu Klasyfikacji Zawodów ISCO-88*, przyjętego na XIV Międzynarodowej Konferencji Statystyków Pracy w Genewie w 1987 r. oraz jego nowej edycji z 1994 r., tzw. ISCO-88 (COM), dostosowanej do potrzeb Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) w ramach Euresu, Europassu.

W klasyfikacji, podobnie jak w ISCO-88 i ISCO-88 (COM), uwzględniono cztery szerokie poziomy kwalifikacji, które zdefiniowano w odniesieniu do poziomów wykształcenia określonych w *Międzynarodowej Klasyfikacji Standardów Edukacyjnych (ISCED 97)*, przyjętej na 29 sesji UNESCO w 1997 r. Kwalifikacje można uzyskać nie tylko w ramach systemu szkolnego – w grupie 209 zawodów [Rozporządzenie... 2003], mogą być i często są nabywane w ramach systemu kursowego lub poprzez praktykę. Decydującym czynnikiem dla określenia, jak dany zawód powinien być sklasyfikowany, są wymagane kwalifikacje niezbędne do wykonania zadań i obowiązków, a nie sposób, w jaki te kwalifikacje są osiąganane.

Wyżej zdefiniowane pojęcia mają zastosowanie, gdy niezbędne kwalifikacje zawodowe są nabywane poprzez formalne wykształcenie lub szkolenie [Rozporządzenie... 2004] przyporządkowane do niżej wymienionych poziomów kwalifikacji, a w tym wykształcenia ISCED:

- 1) *pierwszy poziom kwalifikacji* (oznaczający kwalifikacje elementarne) odniesiono do:
 - *pierwszego poziomu wykształcenia ISCED*, uzyskiwanego w szkole **podstawowej**;
- 2) *drugi poziom kwalifikacji* odniesiono do:

- *drugiego poziomu wykształcenia* ISCED, uzyskiwanego w **gimnazjum**,
 - *trzeciego poziomu wykształcenia* ISCED, uzyskiwanego w liceum **ogólnokształcącym**, liceum **profilowanym** i **zasadniczej szkole zawodowej**;
- 3) *trzeci poziom kwalifikacji* odniesiono do:
- *trzeciego poziomu wykształcenia* ISCED, uzyskiwanego w **technikum**,
 - *czwartego poziomu wykształcenia* ISCED, uzyskiwanego w szkole **politechnicznej**;
- 4) *czwarty poziom kwalifikacji* odniesiono do:
- *piątego poziomu wykształcenia* ISCED, uzyskiwanego na studiach **wyższych zawodowych**, studiach **magisterskich** i studiach **podyplomowych**,
 - *szóstego poziomu wykształcenia* ISCED, uzyskiwanego na studiach **doktoranckich**.

3. Charakterystyka aktualnych grup zawodowych i specjalności na współczesnym rynku pracy

Aktualna klasyfikacja zawodów dostosowana do potrzeb Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) w ramach Euresu, Europassu [Krauz 2010: 127–132, 140] została dostosowana i opracowana na podstawie *Międzynarodowego Standardu Klasyfikacji Zawodów ISCO-08* przyjętego w grudniu 2007 r. na trójstronnym Spotkaniu Ekspertów ds. Statystyki Pracy. Spotkanie dotyczyło aktualizacji *Międzynarodowego Standardu Klasyfikacji Zawodów (ISCO)*. Zostało zwołane przez Organ Wykonawczy Międzynarodowego Biura Pracy (ILO) zgodnie z postanowieniami rezolucji z 2003 r. z XVII Międzynarodowej Konferencji Statystyki (ICLS).

Struktura dotychczasowej klasyfikacji została utrzymana, była i jest wynikiem grupowania zawodów na podstawie podobieństwa kwalifikacji zawodowych wymaganych dla realizacji zadań danego zawodu (specjalności), z uwzględnieniem obydwu aspektów kwalifikacji, tj. ich poziomu i specjalizacji.

Aktualnie struktura klasyfikacji (tabela 2) obejmuje 10 grup wielkich, 43 grupy duże (wewnętrzny podział grup wielkich), 132 grupy średnie (wewnętrzny podział grup dużych) i 444 grupy elementarne (wewnętrzny podział grup średnich), przy czym grupy elementarne obejmują 2360 zawodów i specjalności, w tym osiem z dziesięciu grup wielkich (grupy od 2 do 9) wymaga kwalifikacji zaliczonych do czterech uprzednio zdefiniowanych poziomów kwalifikacji.

Kryteria, obowiązujące zasady przyporządkowania zawodów do dziesięciu wielkich grup zawodowych można scharakteryzować następująco [Rozporządzenie... 2010] (tabela 2):

- 1) *Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy* – grupa ta obejmuje zawody, w których podstawowymi zadaniami są: określanie i realizowanie podstawowych celów i kierunków polityki państwa, planowanie, sprawowanie funkcji zarządzania w przedsiębiorstwach lub ich wewnętrz-

nych jednostkach organizacyjnych, formułowanie przepisów prawnych oraz kierowanie działalnością jednostek administracji publicznej. Aktualnie dla 141 zawodów wymagany poziom kwalifikacyjny 3+4 (tabela 2).

Tabela 2

Struktura grup wielkich klasyfikacji zawodów i specjalności oraz poziomy kwalifikacji
(stan na dzień 01.07.2012 r.)

Lp.	Nazwa grupy wielkiej	Liczba grup w ramach grupy wielkiej			Liczba zawodów i specjalności (% wzrostu, spadek)	Poziom kwalifikacji
		dużych	średnich	elementarnych		
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	4	11	31	141; +228%	3+4
2	Specjaliści	6	30	98	663; +51%	4
3	Technicy i inny średni personel	5	20	87	471; +50%	3
4	Pracownicy biurowi	4	8	27	68; +33%	2+3
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	4	12	39	132; +71%	2+3
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	3	9	17	54; +35%	2
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	5	14	69	396; +25%	2
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	3	14	41	334; -1,2%	2
9	Pracownicy przy pracach prostych	6	11	32	98; +18%	1
10	Siły zbrojne	3	3	3	3; -25%	1,2+4
RAZEM		43	132	444	2360; +38%	–

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (DzU nr 82 z 2010, poz. 537) (wersja obowiązująca od 01.07.2010 r. według stanu na 01.07.2012 r.).

Uwaga: + 228%, nastąpił o 228% wzrost zawodów i specjalności administracyjnych w przedziale czasu od dnia 01.01.2005 r. do dnia 01.07.2012 r. (-25%, nastąpił spadek).

- 2) *Specjaliści* – grupa ta obejmuje zawody wymagające posiadania wysokiego poziomu wiedzy zawodowej, umiejętności oraz doświadczenia w zakresie nauk technicznych, społecznych, przyrodniczych, humanistycznych i pokrewnych. Ich głównymi zadaniami są: wdrażanie do praktyki koncepcji i teorii naukowych lub artystycznych, powiększanie dotychczasowego stanu wiedzy poprzez badania i twórczość oraz systematyczne nauczanie w tym zakresie. Aktualnie wymagany dla każdego z 663 zawodów i specjalności, w tej grupie poziom kwalifikacyjny 4.

- 3) *Technicy i inny średni personel* – grupa ta obejmuje zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do wykonywania głównie prac technicznych i podobnych, związanych z badaniem i stosowaniem naukowych oraz artystycznych koncepcji i metod działania. Aktualnie wymagany dla każdego z 471 zawodów i specjalności, w tej grupie poziom kwalifikacyjny 3.
- 4) *Pracownicy biurowi* – grupa ta obejmuje zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do organizowania, zapisywania, przechowywania i wyszukiwania informacji, obliczania danych liczbowych, finansowych i statystycznych oraz wykonywania obowiązków wobec klientów, szczególnie związanych z operacjami pieniężnymi, informacjami i spotkaniami w zakresie biznesu, organizowaniem podróży. Aktualnie wymagany dla każdego z 68 zawodów i specjalności, w tej grupie poziom kwalifikacyjny 2+3.
- 5) *Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy* – grupa ta obejmuje zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia, które są niezbędne do świadczenia usług ochrony, usług osobistych związanych m.in. z podróżą, prowadzeniem gospodarstwa, dostarczaniem żywności, opieką osobistą oraz do sprzedawania i demonstrowania towarów w sklepach hurtowych czy detalicznych. Aktualnie wymagany dla każdego z 132 zawodów i specjalności, w tej grupie poziom kwalifikacyjny 2+3.
- 6) *Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy* – grupa ta obejmuje zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do uprawy i zbioru ziemiopłodów, uprawy i eksploatacji lasów, zbierania owoców lub roślin dziko rosnących, połowów lub hodowli ryb, chowu i hodowli zwierząt. Aktualnie wymagany dla każdego z 54 zawodów i specjalności, w tej grupie poziom kwalifikacyjny 2.
- 7) *Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy* – grupa ta obejmuje zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do wytwarzania i naprawy towarów, uzyskiwania i obróbki surowców oraz budowy, konserwacji i naprawy dróg, konstrukcji i maszyn. Główne zadania wymagają znajomości i zrozumienia charakteru pracy, stosowanych maszyn, materiałów i wytwarzanych produktów. Aktualnie wymagany dla każdego z 396 zawodów i specjalności, w tej grupie poziom kwalifikacyjny 2.
- 8) *Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń* – grupa ta obejmuje zawody wymagające wiedzy, umiejętności i doświadczenia niezbędnych do prowadzenia pojazdów i innego sprzętu ruchomego, kontroli, nadzorowania i obserwacji pracy maszyn i urządzeń przemysłowych na miejscu lub przy pomocy zdalnego sterowania oraz do montowania produktów z komponentów według ścisłych norm i metod. Wykonywanie zadań wymaga głównie posiadania wiedzy i zrozumienia zasad funkcjonowania obsługiwanych urządzeń. Aktualnie wymagany dla każdego z 334 zawodów i specjalności, w tej grupie poziom kwalifikacyjny 2.
- 9) *Pracownicy przy pracach prostych* – grupa ta obejmuje zawody, które wymagają niskich lub podstawowych umiejętności i niewielkiej wiedzy teoretycznej niezbędnych do wykonywania przeważnie prostych i rutynowych prac. Praca wykonywana jest przy zastosowaniu prostych narzędzi ręcznych

i przy ograniczonej własnej inicjatywie i ocenie. W niektórych przypadkach wymaga pewnego wysiłku fizycznego. Aktualnie wymagany dla każdego z 98 zawodów i specjalności, w tej grupie poziom kwalifikacyjny 1.

- 10) *Siły zbrojne* – w grupie tej klasyfikowani są żołnierze zawodowi służby stałej i kontraktowej oraz żołnierze zasadniczej i nadterminowej służby wojskowej. Aktualnie wymagany dla każdego z 3 zawodów i specjalności, w tej grupie poziom kwalifikacyjny 1, 2+4.

4. Spostrzeżenia i uwagi wynikające z aktualnych zmian zawodów na potrzeby rynku pracy

Zmiany liczbowe, jakie nastąpiły od czasu prawnego uporządkowania zawodów i specjalności (stan na dzień 01 stycznia 2005 r. wynosił 1707, na 01 lipca 2012 r. 2360), to wzrost na przestrzeni siedmiu lat i sześciu miesięcy o 653 zawody i specjalności, co stanowi 38%.

Przedstawiona poniżej ocena i analiza dziesięciu grup zawodowych (tabela 3) pozwala stwierdzić, że dokonane zmiany zawodów spowodowane są między innymi rzeczywistymi potrzebami rynku pracy jak również nielogicznym nadmiernym wzrostem zawodów administracyjnych – tworzy się armię wyższych urzędników. Oto fakty:

- 1) Pierwsza grupa – *przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy* – aktualnie obejmuje 141 zawody i specjalności. Dotychczasowy stan wynosił 43, utworzono dodatkowo jeszcze +98 zawodów i specjalności, nastąpił wzrost aż o 228%, średnio przybywało +30 zawodów (różnych stanowisk urzędniczych) rocznie. Co 16 zawodów w skali całej puli 2360 zawodów to zawód wyższego urzędnika, świadczy to o tworzeniu armii urzędników pożerających państwowe i społeczne budżety. W miejsce dotychczasowego brakującego wacatu (tabela 1) poziomu kwalifikacyjnego, przydzielono poziom 3+4.
- 2) Druga grupa – *specjalistów* obejmuje zawody, które wymagają ukończenia wykształcenia wyższego, została powiększona o +223 zawody, tj. o 51% (w stosunku do stanu dotychczasowego 440). Aktualnie zawiera 663 zawody. Należy również zaznaczyć, że w ramach ogólnego wzrostu liczby zawodów i specjalności (łącznie za 10 grup 653) w tej grupie zawodowej przybyło +223 zawody z wykształceniem wyższym, czyli do całego ogólnego stanu aż o 1/3 – 34%, jest to najwyższy wskaźnik z wyjątkiem grupy pierwszej. W tej grupie poziom kwalifikacyjny pozostał bez zmian, tj. 4.
- 3) Trzecia grupa – *technicy i inny średni personel*, na stan 313 zawodów przybyło +158, czyli 50%, obecnie jest 471 zawodów. Grupa posiada najwięcej, bo aż 112 zawodów, których kwalifikacje zawodowe nabywane są w systemie szkolnym. W tej grupie poziom kwalifikacyjny wynosi 3.
- 4) W czwartej grupie – *pracownicy biurowi*, zwiększono zawody ze stanu 51 do 68 czyli o +17 zawodów, tj. 33%. W tej grupie poziom kwalifikacyjny uległ zamianie z poziomu 2 lub 3 na poziom 2+3. Systemu szkolnego wymaga tylko 7 zawodów.

Tabela 3

Struktura grup wielkich klasyfikacji zawodów i specjalności oraz poziomy kwalifikacji
(po zmianach od 01.01.2005 r. do stanu na dzień 01.07.2012 r.)

Lp.	Nazwa grupy wielkiej	Liczba grup w ramach grupy wielkiej			Liczba zawodów i specjalności	Poziom kwalifikacji
		dużych	średnich	elementarnych		
1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	3/4 +1	6/11 +5	33/31 -2	43/141 +98; 228%	-/3+4
2	Specjaliści	4/6 +2	20/30 +10	65/98 +33	440/663 +223; 51%	4
3	Technicy i inny średni personel	4/5 +1	17/20 +3	69/87 +18	313/471 +158; 50%	3
4	Pracownicy biurowi	2/4 +2	7/8 +1	20/27 +7	51/68 +17; 33%	2lub3/ 2+3
5	Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	2/4 +2	7/12 +5	21/39 +18	77/132 +55; 71%	2lub3/ 2+3
6	Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	4/3 -1	8/9 +1	13/17 +4	40/54 +14; 35%	2
7	Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	4/5 +1	17/14 -3	74/69 -5	318/396 +78; 25%	2
8	Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	3	20/14 -6	72/41 -31	338/334 -4; -1,2%	2
9	Pracownicy przy pracach prostych	3/6 +3	10/11 +1	21/32 +11	83/98 +15; 18%	1
10	Siły zbrojne	1/3 +2	4/3 -1	4/3 -1	4/3 -1; -25%	-/1,2+4
RAZEM			30/43 +13; 3%	116/132 +16; 14%	392/444 +52; 13%	1,707/2360 +653; 38%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: uprzedniego Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 grudnia 2004 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (DzU nr 265 z 16.12.2004 r., poz. 2644) oraz aktualnego Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (DzU nr 82 z 2010 r., poz. 537) (wersja obowiązująca od dnia 01.07.2010 r. według stanu na dzień 01.07.2012 r.).

- 5) Piąta grupa – *pracownicy usług osobistych i sprzedawcy*, liczbazawodów i specjalności powiększyła się ze stanu 77 do 132, czyli zwiększyła się o 71%. Tak wysoki wzrost liczby zawodów i specjalności w tej grupie świadczy o rosnącej potrzebie: usług osobistych (57 zawody), rozwoju branży turystycznej, rolniczej, handlowej sprzedawcy (37 zawody), wzrasta znaczenie opieki osobistej, potrzebni są pracownicy usług ochrony – to pozostałe znaczące liczby zawodów. W tej grupie poziom kwalifikacyjny uległ

również zamianie z poziomu 2 lub 3 na poziom 2+3. Systemu szkolnego wymaga tylko 12 zawodów.

- 6) Szósta grupa – *rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy* również została objęta zmianami, zwiększono liczbę zawodów ze stanu 40 na 54, przybyło +14, stanowi to 35%. Zmiany obejmują zawody wymagające uprawy i zbioru ziemiopłodów. W tej grupie nadal obowiązuje poziom kwalifikacyjny 2, systemu szkolnego wymagają tylko 4 zawody.
- 7) Siódma grupa to *robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy* liczbę zawodów przy stanie 318 zwiększono na 396, tj. o +78, czyli o 25%. W tej grupie nadal obowiązuje poziom kwalifikacyjny 2, systemu szkolnego wymaga 58 zawodów, jest to druga co do wielkości grupa, gdzie wymaga się edukacji szkolnej.
- 8) W ósmej grupie – *operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń* zmniejszono liczbę zawodów. Ze stanu 338 pozostało 334, czyli -4, tj. -1,2%. W tej grupie nadal obowiązuje poziom kwalifikacyjny 2, systemu szkolnego wymaga tylko 15 zawodów.
- 9) Dziewiąta grupa – *pracownicy przy pracach prostych*, liczbę zawodów zwiększono ze stanu 83 do 98 czyli +15, co stanowi 18%. Systemu szkolnego wymaga tylko 1 zawód do końca 2012 r. W tej grupie pozostaje nadal poziom kwalifikacyjny 1.
- 10) Dziesiąta grupa – *siły zbrojne*, zmniejszono liczbę zawodów. Ze stanu 4 pozostało 3, czyli -1, tj. -25%. W miejsce dotychczasowego brakującego vacatu (tabela 1) poziomu kwalifikacyjnego, przydzielono poziom 1, 2+4.

Literatura

Encyklopedia Popularna 1982.

Furmanek W. (2010), *Edukacja a przemiany cywilizacyjne*, Rzeszów.

Furmanek W. (2000), *Podstawy edukacji zawodowej*, Rzeszów.

Krauz A. (2005), *Zawód jako wartość* [w:] *Wartości w pedagogice*, red. W. Furmanek, Rzeszów – Warszawa.

Krauz A. (2006), *Kwalifikacje zawodowe – jako syndrom wartości i aktualnych potrzeb* [w:] *Z badań nad wartościami w pedagogice*, red. W. Furmanek, Rzeszów.

Krauz A. (2010), *Edukacja jutra w systemie orientacji i poradnictwa zawodowego drogą do kompetencji kluczowych*, Rzeszów.

Krauz A., Krauz Ag., Paluch M. (2011), *Edukacja w okresie współczesnych przemian. Wybrane zagadnienia*, Rzeszów.

Krauz A. (2012), *Ewolucja zawodów a potrzeby rynku pracy* [w:] *Kształcenie zawodowe i ustawiczne a potrzeba rynku*, red. B. Wołosiuk, M. Nowak, Biała Podlaska.

Nowacki T. (1999), *Zawodownawstwo*, Radom.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 grudnia 2004 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (DzU nr 265 z dnia 16.12.2004 r., poz. 2644).

- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 kwietnia 2010 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (DzU nr 82 z 2010 r., poz. 537).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 maja 2003 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Edukacji (DzU nr 98 z dnia 3 czerwca 2003 r., poz. 895).
- Wiatrowski Z. (1978), *Przygotowanie do pracy jako podstawowe zadanie kształcenia i wychowania zawodowego*, „Ruch Pedagogiczny”, nr 4.

Streszczenie

W zamieszczonym artykule dokonano krótkiej charakterystyki problematyki pewnego wycinka występujących zmian ilościowo-jakościowych zawodów i specjalności występujących na rynku pracy, w tym Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG). Przedstawiono analizę porównawczą stanu zawodów na dzień 01.01.2005 r. oraz na dzień 01.07.2012 r. w dziesięciu grupach zawodowych. Przedstawione tabele od 1 do 3 jednoznacznie obrazują tempo zmian zawodów na potrzeby współczesnego rynku pracy. Największe zmiany zachodzą jak wynika z analizy w grupie zawodowej drugiej, rynek pracy obecnie zwiększa wymagania w zakresie wykształcenia wyższego. Aż o jedną trzecią wzrosła liczba zawodów tylko w grupie drugiej z wykształceniem wyższym, dwie trzecie wzrostu liczby zawodów dotyczyło pozostałych 6 grup zawodowych. Najbardziej niepokojące zjawisko gwałtownego wzrostu liczby zawodów występuje w grupie pierwszej – urzędniczo-administracyjnej. Wzrost o 228% liczby zawodów daje szokujący wskaźnik w ogólnej liczbie 2360 zawodów, co 16 to zawód wysoko urzędniczy. Wniosek nasuwa się jeden: wzrost i zmiany zawodów stają się nieuniknione, tego wymaga obecny płynny rynek pracy, ale bezkarne tworzenie armii urzędników jest okradaniem całego społeczeństwa.

Słowa kluczowe: zawód, kwalifikacje zawodowe, rynek pracy.

Present changes of contests, qualification on European market of work

Abstract

It short profile of problems of sure segment in put article was executed was the stepping out changes of quantity of quality contests and the speciality stepping out on market of work in this the European Economic Area (EOG). It the comparative analysis of state of contests was introduced was on day 01.01.2005 r. as well as on day 01.07.2012 r. in ten professional groups. The introduced schedules since 1 to 3 have illustrated the pace of changes of contests on need of present of market work unambiguously. The largest changes set so it results with analysis in professional group second, the market of work enlarges in range of

higher education requirement at present. Until about one third grew up the number of contests only in group second with higher education, remaining two three the growth of number of contests she concerned remaining 6 professional groups. First administrative officials steps out in group with the most disturbing phenomenon of violent growth of number occupations. Growth about 228% number of occupations gives shocking coefficient in general number 2360 contests what 16 then high clerical occupation. Conclusion pushes one growth and the changes of contests become inevitable this the present smooth market of work requires but unpunished creating officials' army is robbing whole society.

Key words: the occupation the, professional qualifications, the market of work.